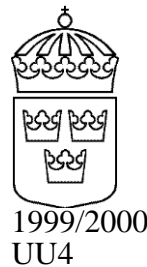

Utrikesutskottets betänkande

1999/2000:UU4

Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande regeringens proposition 1998/99:117 Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland om godkännande av anslutningsdokumentet den 16 november 1998 med anledning av det av Sverige samma dag undertecknade avtalet om ett forskningssamarbete benämnt Ett system för samarbete om forskning och teknologi i Europa (SOCRATE), med reservation för att bestämmelserna avseende beskattning i artiklarna 21 och 22 i Avtal om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, nationella ombud och internationella tjänstemän, undertecknat i Paris den 11 maj 1955, inte skall tillämpas på svenska medborgare eller på personer som är bosatta i Sverige. Utskottet tillstyrker vidare propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Motionen, som yrkar avslag på propositionen, avstyrks.

Till betänkandet har fogats 2 reservationer. Den ena från Vänsterpartiet och Miljöpartiet, den andra en motivreservation från Moderaterna.

Propositionen

Regeringen föreslår i proposition 1998/99:117 att riksdagen

1. godkänner anslutningsdokumentet den 16 november 1998 med anledning av det av Sverige samma dag undertecknade avtalet om ett forskningssamarbete benämnt Ett system för samarbete om forskning och teknologi i Europa (SOCRATE), med reservation för att bestämmelserna avseende beskattning i artiklarna 21 och 22 i Avtal om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, nationella ombud och internationella tjänstemän, undertecknat i Paris den 11 maj 1955, inte skall tillämpas på svenska medborgare eller på personer som är bosatta i Sverige.

2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

1998/99:U17 av Lars Ångström (mp) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens proposition 1998/99:117 Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland.

Utskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner Sveriges anslutning till ett forskningssamarbete med de länder som hör till Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland. Vidare läggs förslag fram till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Syftet med förslagen är att göra det möjligt för Sverige att delta i det forskningssamarbete som hittills bedrivits mellan WEAG-länderna på området för försvarsforskning och försvarsteknologi. Forskningssamarbetet förutsätter att vissa regler om immunitet och privilegier införlivas med svensk rätt.

Ärendet och dess beredning

Efter förhandlingar mellan företrädare för Försvarets forskningsanstalt och en särskild förhandlingsgrupp med företrädare för de 13 länder som ingår i Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) samt Finland har enighet nåtts om lydelsen av ett avtal om forskningssamarbete benämnt Ett system för samarbete om forskning och teknologi i Europa (SOCRATE). De avtalslutande länderna har också enats om att, beträffande den verksamhet som bedrivs inom ramen för SOCRATE, tillämpa ett avtal undertecknat i Paris den 11 maj 1955 med benämningen Avtal om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, nationella ombud och internationella tjänstemän (Parisavtalet), vilket för Sverige och Finland har kommit till uttryck genom ensidiga förklaringar i särskilda anslutningsdokument.

Regeringen beslutade den 12 november 1998 att avtalet SOCRATE om forskningssamarbete och anslutningsdokumentet skulle undertecknas, det senare med förbehåll för ratifikation. Undertecknandet skedde den 16 november 1998.

Förslagen i denna proposition bygger på innehållet i en inom Förvarsdepartementet upprättad promemoria. Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets forskningsanstalt och Flygtekniska försöksanstalten har getts tillfälle att komma in med synpunkter på promemorian. Promemorian och en sammanställning av myndigheternas synpunkter finns tillgängliga i Förvarsdepartementet (Fo98/2422/MIL).

Den föreslagna lagändringen är av enkel beskaffenhet. Regeringen anser därför att yttrande från Lagrådet inte behöver inhämtas.

WEAG är ett forum för samarbete på försvarsmaterielområdet mellan de tio medlemsländerna i Västeuropeiska unionen (VEU) samt Danmark, Norge och Turkiet. Sedan hösten 1997 deltar Sverige, Finland och Österrike i samarbetet som observatörer i WEAG, vilket möjliggör deltagande i det arbete som bedrivs på tre huvudområden i s.k. paneler. Dessa områden gäller gemensam utveckling och upphandling av materiel (panel I), forskning och teknologi (panel II) samt harmonisering av upphandlingsförfaranden, kravspecifikationer och kvalifikationskrav på leverantörer (panel III). Samarbetet inom WEAG är inte traktatfäst och bygger på samförstånd mellan deltagarna. Deltagandet i samarbetet sker således i den omfattning som varje land självt bestämmer.

Genom inrättandet den 1 april 1997 av WEAO som ett underorgan till VEU har den forskningscell som är organiserad inom panel II erhållit befogenheter att sluta för WEAG-länderna bindande forskningskontrakt beträffande det samarbete som bedrivs inom ramen för forskningsprogrammen European Co-operation for the Long Term in Defence (EUCLID) och Technology Arrangement for Laboratories for Defence European Science (THALES). Det förhållandet att forskningssamarbetet lagts under WEAO, har medfört att forskningsprogrammen inte blivit tillgängliga för observatörländerna. Sverige och Finland har uttryckt intresse för att få delta i nämnda forskningsprogram.

Avsikten med forskningsavtalet SOCRATE är att möjliggöra för Sverige och Finland att delta i de aktuella forskningsprogrammen EUCLID och THALES på samma villkor som hittills kommit att gälla för WEAG-länderna, utan att detta ändrar de folkrättsliga förpliktelserna för det hitillsvarande samarbetet dem emellan.

Forskningsavtalet SOCRATE

Forskningsavtalet SOCRATE är ett samförståndsavtal som huvudsakligen innehåller regler genom vilka deltagarländerna åtar sig att tillämpa vissa i avtalet angivna regler i EUCLID och THALES.

Forskningsverksamheten bedrivs inom ett antal olika forsknings- och teknikområden som definieras av de nationella representanterna i panel II inom WEAG. Det finns för närvarande 16 sådana områden som omfattar både EUCLID-programmet och THALES-programmet. Inom EUCLID-programmet riktas forskningsuppdragen till försvarsindustrier och inom THALES-programmet till nationella laboratorier som ägnar sig åt försvarsforskning.

Tillämpningen av avtalsreglerna i SOCRATE förutsätts väsentligen ske inom ramen för varje deltagarlands egen nationella lagstiftning. Varje deltagande i verksamhet avseende THALES skall enligt reglerna där bedrivs helt enligt varje lands egen nationella lagstiftning. I SOCRATE finns det regler under avdelning VIII om skatter, tullar och liknande avgifter som hänvisar till motsvarande regler i EUCLID genom vilka deltagarländerna på detta

Anslutningsdokumentet

Anslutningsdokumentet utgör en bekräftelse på Sveriges åtagande att, beträffande den verksamhet som bedrivs inom ramen för forskningsavtalet SOCRATE, tillämpa Parisavtalet så snart de konstitutionella formaliteterna har uppfyllts. Av dokumentet framgår att Parisavtalet i vad avser SOCRATE också kommer att tillämpas av VEU:s medlemsländer och de tre WEAG-länder som inte är fullvärdiga medlemmar i VEU samt Finland.

Sammanfattning av motionen

I *motion 1998/99:U17 (mp)* anför motionären att vapenforskningsarbete främjar en fortsatt utveckling av nya vapensystem. Vidare anser motionären att det samarbete som föreslås i propositionen skulle innebära en klar risk för att Sverige skulle komma att bidra till att ta fram nya högteknologiska vapen som innehåller svenska komponenter – vapen som skulle vara helt eller delvis tillverkade i Sverige.

Enligt motionären är det uppenbart att exportmarknaden blir avgörande för en vapenindustri med överkapacitet samt att man inte har utrett konsekvenserna av en sådan utveckling för den svenska vapenexportpolitiken eller för svensk säkerhetspolitik. Motionären menar att konsekvenserna skulle bli långsiktigt negativa för Sveriges del och att propositionen därför bör avslås.

Utskottets överväganden

I det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 1998/99:UFöU1 betonas vikten av en ökad europeisk samsyn på försvarsmaterielområdet. En sådan samsyn bör kunna befärja en europeisk politik vad gäller krigsmaterielexport, en politik som i stor utsträckning baseras på ett restriktivt synsätt av det slag som Sverige redan tillämpar. En omstrukturering av försvarsindustrin på europeisk nivå torde även underlätta en minskning av rådande överkapacitet inom europeisk försvarsindustri. Detta minskar i sin tur trycket att exportera för att kompensera bortfallet av nationella beställningar. Ett samarbete inom WEAG:s ramar skulle därmed, enligt utrikesutskottets uppfattning, innebära ett positivt bidrag till en ansvarsfull exportpolitik och till att effektivisera exportkontrollen på europeisk och internationell nivå.

Utrikesutskottet anser det även vara av stor säkerhetspolitisk vikt att Sverige deltar i det europeiska försvarsindustrisamarbetet. Denna ståndpunkt har sin grund i behovet att säkerställa en betryggande försvarsförmåga, vilket är en förutsättning för att Sverige skall kunna upprätthålla den militära alliansfriheten.

Olika initiativ har tagits av såväl EG-kommissionen som av enskilda regeringar för att underlätta möjligheterna till ett större mått av försvarsindustriell samverkan i Europa. Sverige deltar i diskussioner med andra EU-länder

angående en sådan omstrukturering av den europeiska försvarsindustrin. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet framhöll redan i betänkande 1995/96:UFöU1 värdet av de möjligheter som Sverige kan ha att, utifrån ett militärt alliansfritt perspektiv och med utgångspunkt i svenska värderingar i övrigt, inom WEAG påverka inriktningen av en framväxande gemensam europeisk försvarsindustripolitik. Ett utökat europeiskt samarbete ökar möjligheterna att behålla en hög svensk teknisk kompetens och att minska kostnaderna för forskning och utveckling. Det kunnande och den teknologi som försvarsindustrin utvecklar har också stor betydelse för det civila samhället. Det bör även framhållas att försvarsmateriel som tillverkas i Sverige alltid står under svensk exportkontroll. Ett utökat försvarsmateriellt forsknings-samarbete påverkar inte Sveriges restriktiva politik på detta område.

Med det anförda avstyrks motion 1998/99:U17 samt tillstyrker utskottet regeringens förslag om godkännande av anslutningsdokumenten till avtalet om forskningssamarbete benämnt Ett system för samarbete om forskning och teknologi i Europa (SOCRATE) (*propositionen, yrkande 1*) samt förslaget om lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (*propositionen, yrkande 2*).

Hemställan

Utskottet hemställer

beträffande ett forskningssamarbete med WEAG och Finland

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:117 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motion 1998/99:U17

a) godkänner anslutningsdokumentet den 16 november 1998 med anledning av det av Sverige samma dag undertecknade avtalet om ett forskningssamarbete benämnt Ett system för samarbete om forskning och teknologi i Europa (SOCRATE), med reservation för att bestämmelserna avseende beskattning i artiklarna 21 och 22 i avtal om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, nationella ombud och internationella tjänstemän, undertecknat i Paris den 11 maj 1955, inte skall tillämpas på svenska medborgare eller på personer som är bosatta i Sverige,

b) antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

res. 1 (m) - motiv

res. 2 (v, mp)

Stockholm den 19 oktober 1999

Viola Furubjelke

På utrikesutskottets vägnar

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt

Reservationer

1. Ett forskningssamarbete med WEAG och Finland (motivreservation)

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors och Karin Enström (alla m) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med ”En sådan samsyn” och på s. 5 slutar med ”på detta område.” bort ha följande lydelse:

I det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 1998/99: UFöU1 betonas vikten av en ökad europeisk samsyn på försvarsmaterielområdet. Ett samarbete inom WEAG:s ramar skulle innebära ett positivt bidrag till framtagandet av en ansvarsfull gemensam exportpolitik inom EU.

Olika initiativ har tagits av såväl EG-kommissionen som av enskilda regeringar för att skapa förutsättningar för ett utvidgat försvarsindustriellt samarbete i Europa. Sverige deltar i diskussioner med andra EU-länder angående en sådan omstrukturering av den europeiska försvarsindustrin. Ett utökat europeiskt samarbete ökar möjligheterna att behålla en hög svensk teknisk kompetens och att minska kostnaderna för forskning och utveckling. Det kunnande och den teknologi som försvarsindustrin utvecklar har också stor betydelse för det civila samhället.

För att forskningssamarbetet ska kunna verka fullt ut behöver EU gemensamma exportregler för försvarsmateriel. Sverige bör vara drivande i arbetet med att få fram dessa gemensamma regler.

2. Ett forskningssamarbete med WEAG och Finland

Lars Ohly, Eva Zetterberg (båda v) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med ”Med det anförda” och slutar med ”(*propositionen, yrkande 2*)” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det resonemang som motionens yrkande baseras på är tungt vägande och att det bör leda till slutsatsen att proposition 1998/99:117 i sin helhet bör avstyrkas. Därmed tillstyrks motion 1998/99:U17.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

beträffande *ett forskningssamarbete med WEAG och Finland*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:U17 avslår proposition 1998/99:117 Ett forskningssamarbete med Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Finland.

Propositionens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ skall införas en ny paragraf, 2 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 c §

Sådan immunitet och sådana privilegier som följer av avtalet den 11 maj 1955 om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, nationella ombud och internationella tjänstemän skall tillämpas på den verksamhet som följer av avtalet den 16 november 1998 med benämningen Ett system för samarbete om forskning och teknologi i Europa samt anslutningsdokumentet av den 16 november 1998. Bestämmelserna avseende beskattning i artiklarna 21 och 22 i avtalet den 11 maj 1955 om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, nationella ombud och internationella tjänstemän skall inte tillämpas på svenska medborgare eller på personer som är bosatta i Sverige.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1994:717.